

SKYDDSAVDELNINGEN

Kamil Bialas
0226-64 58 03
kamil.bialas@avesta.se

Allmänna delen av kommunens plan för räddningsinsatser för Fagersta Stainless AB i Fagersta

enligt Lagen (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvariga kemikalieolyckor

Upprättad 2020-11-04 av:

Godkänd 2020-12-17 av:

Kamil Bialas
2:e Stf Räddningschef

Förbundsdirektionen

Allmänt om kommunens plan för räddningsinsatser

Lagen (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor delar upp verksamheter där risk för allvarliga kemikalieolyckor föreligger i en lägre och en högre kravnivå, beroende på vilka farliga ämnen som hanteras och i vilka mängder.

Den lägre kravnivån innebär att företaget är skyldigt att göra en anmälan kompletterat med en beskrivning hur verksamheten kan förebygga riskerna för en allvarlig kemikalieolycka, till länsstyrelsen. Dessutom är verksamhetsutövaren skyldig att skapa ett handlingsprogram för att på motsvarande sätt förebygga allvarliga kemikalieolyckor.

Fagersta Stainless AB tillhör den högre kravnivån vilket innebär att det dessutom måste redovisa en säkerhetsrapport som skall förnyas vart femte år eller vid större förändringar. Säkerhetsrapporten beskriver verksamheten, verksamhetens riskprofil, farliga ämnen, handlingsplan samt en intern nödlägesberedskap vid en allvarlig kemikalieolycka.

Utöver det, åläggs enligt *Förordningen (2003:789) om skydd mot olyckor* kommunen att upprätta en plan för räddningsinsatser för verksamheter som tillhör den högre kravnivån, av vilken anledning föreliggande plan har tagits fram. Planens innehåll följer *Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps föreskrifter om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor (MSBFS 2015:8)*.

Fagersta Stainless AB tillhör på den högre kravnivån på grund av hanteringen av gasol och fluorvätesyra och finns även upptaget som farlig verksamhet enligt 2 kap § 4 i *Lagen (2003:778) om skydd mot olyckor*.

Den kommunala planen för räddningsinsats skall presenteras för allmänheten genom utställning för att allmänheten ska ges möjlighet att lämna synpunkter på planen, vilket är ett krav i *Förordningen (2003:789) om skydd mot olyckor*. Därefter fastslås den i direktionen för Södra Dalarnas Räddningstjänstförbund.

Planen för räddningsinsats skall förnyas vart tredje år eller när det annars till följd av ändrade förhållanden finns anledning därtill.

För att säkerställa planens funktion och ändamålsenlighet övas den minst vart tredje år.

Planen för räddningsinsats gäller från och med 2020-12-20.

Vilka kemikalier hanteras vid Fagersta Stainless AB?

Fagersta Stainless AB som ligger på f.d. Fagersta bruks industriområde tillverkar rostfri tråd i olika dimensioner, som sedan används till bland annat tillverkning av ekrar och skruvar. I produktionen är det framförallt storskalig användning av gasol och fluorvätesyra som innebär risker för en allvarlig kemikalieolycka även om andra kemikalier (svavel-, salpetersyra och vätgas) också används.

Gasolen används främst för att hetta upp trådens råmaterial. Gasolen lossas från järnvägsvagn eller lastbil och förvaras i en cistern på området med övervakning och ett inre skalskydd. Gasolen transporteras sedan via rör ut i produktionen. För att rengöra (beta) metallen används blandsyra bestående av fluorvätesyra, salpetersyra och vatten samt svavelsyra blandat med vatten. Syrorna förvaras i tankar inbyggda i särskilda från omgivningen avskilda och låsta lokaler med kameraövervakning. Syrorna hanteras i slutna system för att minimera risken vid hanteringen. Efter användning neutraliseras syrorna i en särskild anläggning och efter kontroll släpps sedan det renade vattnet ut i Kolbäckån. Vätgasen används i tråddrageriets glödgningsugnar för att den kalldragna tråden skall få rätt egenskaper och utseende.

Kemikalierna hanteras så gott som ständigt, då produktionen pågår mer eller mindre dygnet runt och året om. Produktionen övervakas av personalen utbildad i risker med de hanterade kemikalierna.

De aktuella kemikaliernas egenskaper redovisas nedan:

Gasol

Gasol är en färglös och luktlös gas (dock tillsätts ett illaluktande tillsatsämne för att man ska bli uppmärksam på läckage). Gasolen är mycket brandfarlig och bildar explosiva gasblandningar tillsammans med luft. Den förvaras under tryck (7 bar vid 15 grader C) och är då i vätskeform i behållaren (s.k. tryckkondenserad gas). Utanför behållaren, är den i gasform och är då dubbelt så tung som luft varför den har en benägenhet att ansamlas i lågt liggande områden. Gasol är ett handelsnamn och består vanligen av 95 % propan och små mängder etan, propen och isobutan samt ett illaluktande tillsatsämne.

Största risk: Brand- och explosionsfara.

Fluorvätesyra 75 %

Fluorvätesyra är en vätska som är färglös med en stickande lukt. Syran är lätt blandbar med vatten och mycket lättflyktig (gasmoln bildas lätt). Gasmolnet är tyngre än luft vilket innebär att ett moln av förgasad fluorvätesyra (HF) ansamlas efter marken (1,8 ggr tyngre än luft). Syran är extremt giftig vid inandning och hudkontakt, starkt frätande.

Största risk: Förgiftning och eller frätskada.

Svavelsyra

Svavelsyra är en klar färglös vätska med stickande lukt. Syran är blandbar med vatten. Vid kontakt med vatten uppstår kraftig värmeutveckling. Syran är svårflyktig och vid ett läckage uppstår ångor och dimma endast i begränsad omfattning. Svavelsyran är i sig inte brandfarlig men kan i kontakt med organiska material orsaka förkolning och ev. antändning. I kontakt med vissa metaller kan syran bilda vätgas vilket med luft kan bilda explosiva gasblandningar i slutna utrymmen.

Största risk: Frätskada, kemisk reaktion

Salpetersyra

Salpetersyra är en färglös till svagt gulaktig vätska med skarpt stickande lukt. Syran är flyktig och blandbar med vatten. Vid kontakt med mark och vatten uppstår en kemisk reaktion vilket leder till att nitrösa gaser utvecklas. Med organiska ämnen bildas stora mängder nitrösa gaser. Syran är starkt frätande och de nitrösa gaserna mycket giftiga. Nitrös gas är brun till färgen och något tyngre än luft.

Största risk: Frätskada, giftighet hos de nitrösa gaserna.

Vätgas

Brännbar, luktlös gas som är olöslig i vatten. Gasen är mycket lätt och kan tillsammans med luft ge explosiva blandningar.

Största risk: Brand- och explosionsfara.

Vilka allvarliga kemikalieolyckor med de aktuella kemikalierna är troliga?

Allvarliga kemikalieolyckor beror oftast på större okontrollerade utsläpp t.ex. vid lossning eller på grund av rörbrott eller cisternhaveri. Risken för sådant utsläpp av någon av syrorna som skulle medföra fara för allmänheten får betraktas som mycket osannolik i och med att såväl lossning som förvaring av dessa sker numera i en särskild byggnad anpassad att kunna "fånga in" okontrollerade utsläpp.

En allvarlig gasolycka i form av t.ex. utsläpp med antändning och påföljande brand som värmer upp en cistern med risk för att den exploderar, får anses som troligare olycksscenario med stor påverkan på omgivningen än en syraolycka. Även risken för detta får betraktas som mycket låg. De flesta kemikalieolyckor är mindre till omfattning och ger ingen påverkan på omgivningen utanför verksamheten, men i extremfall skulle en olycka kunna medföra risk för allmänheten (förgiftning/frätskador vid syraläckage respektive bränn-/splitterskador vid läckage och antändning/explosion av gasol).

Hur larmas kommunens räddningstjänst vid en allvarlig kemikalieolycka?

Vid en allvarlig kemikalieolycka, kommer utalarmeringen av kommunens räddningstjänst ske som vanligt via SOS Alarm i Örebro, efter ett 112-samtal. Räddningsåtgöraren på SOS är samplacerad med ledningsfunktionerna i Räddningsregion Bergslagen som sköter den övergripande bakre ledningen av alla insatser inom räddningsregionen inklusive de inom Fagersta kommun.

Är kommunen tillräckligt rustad för att kunna hantera en allvarlig kemikalieolycka?

Den kommunala räddningstjänsten inom Fagersta, Norberg, Avesta och Hedemora kommuner utövas av Södra Dalarnas Räddningstjänstförbund, kallat SDR (se även bilagan). SDR har en grundläggande egen förmåga att genomföra insatser vid olyckor som involverar farliga kemikalier. Den närmaste räddningsstyrkan i Fagersta tätort består vardagar dagtid av heltidsanställd personal med ett befäl och fyra brandmän samt en dygnet-runt-styrka (deltidsbrandmän) bestående av ett befäl och fyra brandmän. Båda styrkorna har förmåga att genomföra både rök- och kemdykarinsatser. De får även stöd av Fagersta Stainless specialutbildade personal på plats som har tillgång till kemikalieskyddsutrustning.

Vilka räddningsresurser kommer larmas ut och hur kommer de ledas vid en allvarlig kemikalieolycka i Fagersta?

Vid larm om allvarlig kemikalieolycka i Fagersta, kommer styrkorna i Fagersta, Norberg (deltid) och Avesta (heltid) att larmas i första skede. Kemdykarkompetens finns i Fagersta och Avesta och deras uppgift blir att livrädda, säkra och sanera platsen. Vid en omfattande och långvarig kemikalieolycka, kommer fler resurser behöva larmas. Den övergripande ledningen inklusive den av eventuellt andra samtidigt pågående räddningsinsatser och all utalarmering inklusive den av förstärkningsresurserna utanför den egna organisationen sköts inom SDR av Räddningsregionen Bergslagen.

Den skadeplatsnära räddningsledningen kommer skötas av räddningsledare på plats, troligast Regional Insatsledare Södra Dalarna alternativt Regional Insatsledare Örebro, med eventuella andra beslutsstöd och i samverkan med polisens och ambulansens ledningsfunktioner.

Vad blir räddningstjänstens åtgärder vid en allvarlig kemikalieolycka?

Beroende på olyckstyp, kommer räddningstjänsten fokusera på något eller flera av följande: livräddning, sanering av drabbade, tätning av läckage, brandsläckning, utrymning av människor i riskzonen.

Vid fara för allmänheten kommer räddningsledningen fatta beslut om inrymning (att man ska hålla sig inomhus) eller utrymning (att man skyndsamt lämnar området). Informationen sker via s.k. VMA (se nedan) samt räddningstjänst- och polispersonal på plats.

Hur kommer samverkan med andra myndigheter ske vid en allvarlig olycka?

Samverkan med myndigheter och resurser på skadeplatsen (t.ex. polis, sjukvård, företagets ledning) kommer främst åligger räddningsledaren. Kontakt med övriga aktörer åligger bakre ledning (larmbefäl- och vakthavande befäl samt eventuell stab) i samspråk med räddningsledaren.

Hur kommer allmänheten och närliggande verksamheter informeras vid en allvarlig kemikalieolycka?

Allmänheten i kommunens tätort samt närliggande företag och verksamheter kommer vid behov varnas via ett varnings- och informationssystem, "Viktigt Meddelande till Allmänheten" (VMA). Viktigt meddelande kan aktiveras på räddningsledningens begäran av SOS Alarm eller på brandstation i Fagersta vid fara för liv eller hälsa.

Om ett VMA aktiveras ska man:

1. Gå inomhus.
2. Stänga alla fönster och om möjligt även ventilationen.
3. Lyssna på radion (radio P4 Västmanland).
4. Avvakta mer information.

Kommunen ansvarar för att allmänheten som kan komma att beröras av en olycka på objektet får information om riskerna och hur man ska agera vid olycka. Information sker på företagets bekostnad och skall ges minst vart femte år.

Kommer andra stater behöva informeras vid en allvarlig kemikalieolycka i Fagersta?

Om effekterna av en olyckshändelse på Fagersta Stainless AB skulle kräva åtgärder till skydd för befolkningen eller miljön i ett annat land än Sverige ska räddningstjänsten omedelbart meddela berörd myndighet i det landet. Detta är dock inte relevant för någon tänkbar kemikalieolycka på Fagersta Stainless.

Kamil Bialas
Stf Räddningschef

Bilaga – Hur är räddningstjänsten i Fagersta kommun organiserad?

Södra Dalarnas Räddningstjänstförbund (SDR) utövar kommunal räddningstjänst i kommunerna Avesta, Hedemora, Fagersta och Norberg. SDR består av en heltidsstation, fem deltidstationer och ett räddningsvårn, med sammanlagt ca 144 anställda, varav minst 30 i jour eller beredskap enligt nedan. SDR ingår i Räddningsregion Bergslagen (RRB) som är en gemensam operativ ledningsorganisation för räddningstjänsterna i Värmlands län, Örebro län och delar av Dalarna, Västra Götaland och Västmanland. Den bakre ledningen inklusive bl.a. stöd till räddningsledaren på plats, utalarmering av Räddningsregionens samtliga resurser (110 stationer) samt begäran av förstärkning från omkringliggande räddningsorganisationer sker från ledningscentralen på brandstationen i Örebro, samlokaliserad med SOS Alarm.

